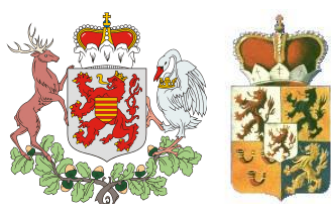

HET LIMBURG-GEVOEL

VAN ÉÉN LIMBURG NAAR EEN GEDEELD LIMBURG – BEKNOPT STAATKUNDIGE GESCHIEDENIS VAN 1794 TOT 1839

Af en toe gebeurt het dat Limburgers, wonend aan de rechter- dan wel de linkeroever van de Maas gezamenlijk het Limburgs volkslied aanheffen, een gedicht van Gerard Krekelberg, die in Neeritter werd geboren. Het gedicht beschrijft uitstekend hoe het Limburgse land er tussen circa 1800 en 1900 uitzag: de brede stroom der Maas (in de winter), weelderig sappig veldgewas (op de betere grondsoorten), bronsgroen eikenhout, beemd en bos, afgewisseld door de op vele plaatsen voorkomende hei, waar de hoorn des herders schalt.

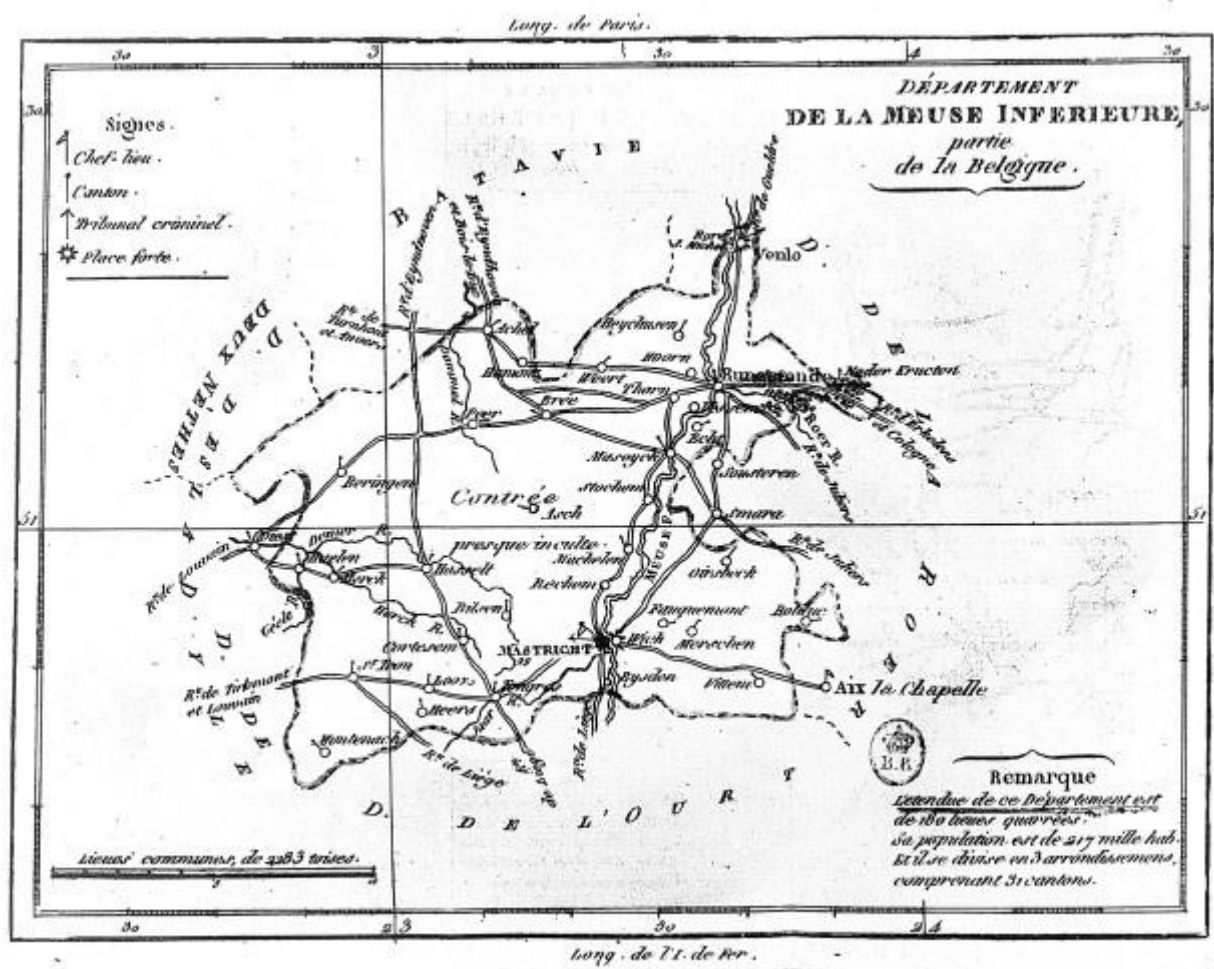
Limburg (B)

Limburg (NL)

1793 - 1814

Limburg is vóór 1793 een anachronisme en bestaat de facto niet. Het gebied is, staatkundig, een zeer versnipperd land, men spreekt over een lappendeken van staatjes. Daarbij komt dat, behalve ten tijde van Karel de Grote (en in de elfde en twaalfde eeuw), het gebied dat we nu onder Limburg vernoemen, steeds een randgebied is geweest: van het Duitse Rijk, van de Republiek, de Oostenrijkse Nederlanden, enz. ... maar met éénzelfde historische lijn van gebeurtenissen. Bovendien hebben de machthebbers in de loop van de tijden nooit veel interesse vertoond voor dat randgebied. Er lagen ook weinig grote belangen en er gebeurde niet veel dat de aandacht trok. En toch vertoont deze landstreek aan beide kanten van de Maas van oudsher een bepaald *economisch, sociaal en cultureel netwerkpatroon*. Vandaar dat vóór de Franse Revolutie, Limburg dan op te vatten is als een '*zuiver geografisch-taalkundig begrip*'. P.J.H. Ubachs beschrijft in zijn "Handboek voor de geschiedenis van Limburg" het gebied "Limburg" als "**Het gehele Nederlandstalige gebied tussen de steden Luik in het zuiden en Nijmegen in het noorden, tussen de westgrens van het oude graafschap Loon en in het oosten de rand van het Gulik-Kleefse Rijnland**'."

Het is in dat "Limburg" dat de Franse revolutielegers in 1793 en 1794 binnenvielen. Korte tijd daarna werd het gebied ingelijfd bij Frankrijk en bestuurlijk heringedeeld. Ten zuiden van de lijn Venlo, Kessel en Helden werd besloten de gebieden van het Maasland bijeen te brengen in het Departement van de Nedermaas. Vanaf 1795 hoorden de bewoners langs de Maas van Eijsden tot Venlo, van Kerkrade tot St.-Truiden en van Hasselt tot Roermond onder één bestuur met als departementshoofdplaats Maastricht. Er werd verder besloten tot een kanton Maaseik waartoe behoorden: Maaseik, Elen, Heppeneert, Opoeteren, Neeroeteren, Aldeneik, Ophoven, Geistingen, Kessenich, Neeritter, Kinrooi, Beersel, Stramproy, Thorn, Wesseem, Haler, Beegden, Heel, Horn, Heythuysen, Neer, Grathem, Pol, Panheel, Weert, Nederweert, Ittervoort, Baexem, Roggel, Buggenum, Nunhem en Haelen. Maaseik werd kantonnummer 17 van de 30 kantons.

Departement van de Beneden-Maas of Nedermaas

Het Nederlandse bewind na 1814

Toen na de nederlagen van keizer Napoleon de Fransen in 1814 verdwenen waren, werd op het Congres van Wenen in 1814/1815 besloten tot de stichting van een koninkrijk der Nederlanden onder koning Willem I van Oranje-Nassau. Dat gebeurde omwille van een militaire afscherming van Frankrijk in het noorden. Het nieuwe Nederlandse bewind nam praktisch alle Franse staatkundige hervormingen over. Er kwamen opnieuw drie arrondissementen, Maastricht, Roermond en Hasselt, als gedeelten van een nieuwe provincie. De koning wees als naam hiervoor zowel Maastricht als Opper-Gelre af. Hij opteerde voor de naam Limburg, omdat anders de naam Limburg verloren zou gaan. Aldus bleef de oude naam van het hertogdom Limburg als een van de erftitels van de koning bewaard, zij het over een grotendeels geheel ander gebied dan dat waar de oude burcht Limbourg (met gelijknamig stadje) aan de Vesder (huidige provincie Luik) gelegen is.

Het hertogdom Limburg ontstond in 1082 bij het uiteenvallen van het hertogdom **Neder-Lotharingen** in de 10e en 11e eeuw. Het omvatte voornamelijk het land van **Eupen**. en was als land binnen het **Heilige Roomse Rijk** een gewest van de **Habsburgse Nederlanden** (1556-1795)

Het hertogdom Limburg werd grofweg doorsneden door de riviertjes de Vesdre (Nederlands Vesder, Duits: Weser) en de Geul. Het hertogdom grensde ten westen en ten zuiden grotendeels aan het land van **Dalhem** en het **prinsbisdom Luik**. De noordgrens werd gevormd door de vrije rijksheerlijkheden **Aken** en **Wittem**, en de schepenbank Vaals in het **Land van 's-**

Hertogenrade. Ten oosten en ten zuiden vormden Cornelimunster, **Gulik** en Luxemburg de bureu.

Het Hertogdom Limburg in 1477

Wapenschild Hertogdom Limburg (1082 — 1795)

Voor het nieuwe koninkrijk der Nederlanden dat geformeerd werd met het doel tot een geïntegreerde staat uit te groeien, bleek koning Willem I niet de juiste bindende figuur te zijn. Integendeel, hij werd eigenlijk de kern van de splijtzwam voor de nieuw gecreëerde staat. Wat het Nederlandse bewind met betrekking tot de welvaart van het nieuwe koninkrijk bereikte kon echter niet de afkeer compenseren, die ontstond door de gevoerde taalpolitiek en het voortdurende geharrewar met de katholieken. Bisschopbenoemingen en priesteropleidingen bezorgden het bemoeizuchtige bewind van koning Willem I een slechte naam. Ook de verhouding met wat zou uitgroeien tot de liberale oppositie raakte steeds meer gebrouilleerd

Limburg 1815-1839

1830

In 1830 barstte de bom. Na de opvoering van de opera “De stomme van Portici” op 25 augustus van dat jaar in Brussel braken er relletjes uit. Dit leidde tot een algehele opstand in Zuid-

Nederland en onafhankelijkheidsverklaring van België. Er kwam zelfs een Tiendaagse Veldtocht aan te pas om de Belgische opstandelingen een kopje kleiner te maken. Deze veldtocht speelde zich voor een belangrijk gedeelte af in Limburg. Het ingrijpen door de grote mogendheden, onder andere Frankrijk, leidde ertoe dat de Nederlanders hun opmars moesten stoppen. Een periode van langdurige onderhandelingen brak aan. Al die tijd bleef Maastricht een Nederlandse vesting, terwijl het overige deel van Limburg onder Belgisch bestuur stond en vanuit Brussel geregeerd werd. Leopold van Saksen-Coburg was als koning van België uitgeroepen.

Nederlands Limburg nog Belgisch tot 1839

Het zou nog tot 1839 duren voordat er een definitieve regeling kwam en de afscheiding van België van Nederland een officieel feit werd. Het scheidingstractaat dat in dat jaar op 19 april 1839 in Londen werd ondertekend betekende voor de rechter Maasoever in Limburg een noodzakelijke terugkeer naar het Nederlands staatsverband.

Wat in Limburg in deze jaren bij de bevolking aan gevoelens leefde wordt raak getypeerd door de beambte Sebastiaan van Beeringen uit Roermond, die leefde van 1761 tot 1845. In zijn kroniek tekent hij aan:

“1831, 4 juni, is de prins van Saksen Coburg tot koning der Belgen uitgeroepen. Dit is het 4de soeverein huis dat ik over Roermond beleefd heb sedert 40 jaren. Wij waren eerst keizersch (Oostenrijks), dan werden wij Frans, dan werden wij Hollandsch en nu zijn wij Belgisch. Noteert hier, dat indien het lastig is voor eenen meester dikwijls te veranderen van onderdanen, het voor de onderdanen niet minder nadelig is dikwijls van meester te veranderen. De ondervinding in deze jaren heeft dit genoegzaam geleerd. De gouvernementen staken zich in troebels en schulden en de gemeene burgers moeten deselven dragen”.

Sebastiaan van Beeringen kon in 1831 niet voorzien dat het jaar 1839 opnieuw de Oranjevorst in Limburg zou brengen, in 1840 opgevolgd door koning Willem II. Uit zijn notities kan men naast berusting tegelijk een verwijt opmaken. Maar wat wilde de niet stemgerechtigde bevolking? De grote mogendheden hielden met de bewoners ter plaatse geen rekening.

Na 1839

Links en rechts van de Maas waren er nu Limburgers van twee naties...

De terugkeer onder het Nederlandse bewind werd geregeld in een operatieplan. Alle ambtenaren werden voorlopig in functie gelaten, ook de rechtbanken die voortaan recht konden spreken in naam van koning Willem I. De Belgische frank bleef voorlopig als betaalmiddel toegestaan tegen de koers van fl. 0,47 per frank. Het verkeer met Maastricht op de rechter Maasoever werd meteen weer vrij verklaard.

Men moest verder leven in het staatsverband dat de grote mogendheden de Limburgers hadden opgelegd. Men had maar één keuze als men zich niet wenste neer te leggen bij de beslissingen die getroffen waren in Londen: dat was vertrek naar de andere oever van de Maas. Om allerlei persoonlijke redenen konden zich dit maar betrekkelijk weinigen, enkele duizenden, dat permitteren; bv.: uit Maastricht 683, uit Roermond 79, uit Weert 49, uit Venlo 126 en uit Thorn 21. Pro-Belgische uitingen waren voortaan slechts uitingen van teleurgestelden.

Het Tractaat van Londen vergde nadere uitwerking in details voor de bepaling van de loop van de grens. Het resultaat van de grensovereenkomst werd in Maastricht ondertekend op 8 augustus 1843.

De Grenspalen

Met het plaatsen van de grenspalen vanaf 1844 werd definitief geregeld wat de 24 Artikelen van 1831 wensten. Een provincie werd gescheiden in twee delen, bepaald door de loop van de Maas, een grenslijn die gemarkeerd werd door de palen 126 tot en met 170. Dat werd tevens

een stuk rijksgrens, gemarkeerd door grenspalen en douanekantoren. Economisch en maatschappelijk werden nabij gelegen gemeenten, die in veel gevallen eeuwen bij elkaar gehoord hadden, van elkaar gescheiden. Te noemen in dit verband is Neeritter, dat tweederde deel van zijn grondgebied en de helft van zijn inwoners kwijtraakte.

Het grillige verloop van de grens rond Maastricht heeft te maken met het bereik dat de kanonnen van Maastricht hadden.

Men schoot (in 1830) met kanonnen vanaf de bastions richting België. De schootafstand van die kannonnen was 2400 meter, en bij de inslag van de kogel werd een grenspaal geplaatst, vandaar ook de zigzag van de grensbepaling, omdat de bastions ook in zigzag vorm waren gebouwd.

Zo splitste de grote mogendheden een grote provincie met een grootstedelijk centrum op in twee kleinere provincies met elk een eigen centrum. Daarmee brachten zij de samengroei van het gebied tot een plotse stilstand.

Alleen de culturele band bleef over, overigens een niet onbelangrijke. Die immers bepaalde dat twintig jaar geleden, in 1989, de gebeurtenissen tussen 1830 en 1839 in Limburg herdacht en overwogen werden. Het éne Limburg tussen 1814 en 1830 is men niet vergeten! Pas na de Tweede Wereldoorlog zou de eenwording van Europa nieuwe mogelijkheden bieden.

Peter Roost, oud-gemeentearchivaris van Thorn en oud-streekarchivaris van Streekarchief "Peelland", Deurne

Geraadpleegde literatuur:

G.J.B. Verbeet, *Van eenheid naar deling van de provincie Limburg. De grensscheiding in 1839 tussen Kinrooi, Thorn, Hunsel, Stramproy en Bocholt*, z.p., 1989.

***

Het drielandenpunt was van 1816 tot 1919 een vierlandenpunt tussen **Duitsland** (Laurensberg), **Moresnet**, **België** (Gemmenich) en **Nederland** (Vaals).

[foto Wilbert Janssen- zie site “Limburgse Grenspalen”]

Vlag Belgisch Limburg:

De vlag van **Limburg** is afgeleid van de banier van het **Hertogdom Limburg**. Op de vlag is op een wit vlak een **rode leeuw van Limburg** met hertogskroon geplaatst, aan de leeuw is na 1996 een wapen met de kleuren van het **Graafschap Loon** toegevoegd, het historische Loon was vroeger onderdeel van het **Prinsbisdom Luik**, maar tegenwoordig ligt het in dit gebied. De leeuw en wapen van de vlag komen ook terug in het **wapen van de provincie**.

Vlag Nederlands Limburg:

De vlag van Limburg bestaat uit twee gelijke horizontale banen van wit (boven) en geel (onder). Deze zijn van elkaar gescheiden door een smallere blauwe baan. Over deze drie banen staat aan de hijszijde een gekroonde rode **leeuw** met een dubbele **staart**.

De vlaggenkleuren zijn ontleend aan die van het provinciewapen, dat bij Koninklijk besluit van 27 december 1886 aan het Hertogdom Limburg (provincie) werd verleend door koning **Willem III der Nederlanden**.

De leeuw symboliseert Limburg en verwijst ook naar het oude **Hertogdom Limburg**, waarvan het territorium zich overigens amper in het gebied van de huidige provincie bevond. De kroon en de dubbele staart maken hem de rode leeuw van Limburg. De blauwe baan staat voor de **Maas**, die van zuid naar noord door de provincie stroomt.

Het Limburgsymbool:

Limburg is een gastvrije provincie met dynamische inwoners en een gezellige sfeer, waar een bijzonder gevoel van betrokkenheid en samenhang leeft. Daarenboven is Limburg een plek waar enorm veel talent leeft en bijzondere prestaties worden neergezet waar we alleen maar fier op kunnen zijn.

Op **19 april 2009** werd op het stadhuis van Hasselt het Limburgcharter plechtig ondertekend, precies 170 jaar nadat de splitsing tot stand kwam met het Verdrag van Londen en de Maas de grens ging vormen. Met het Limburgcharter is het de bedoeling dat de samenwerking tussen Belgisch- en Nederlands-Limburg (waarvoor in het charter de namen West-Limburg respectievelijk Oost-Limburg worden voorgesteld) wordt geïntensifieerd maar ook gekaderd in een gemeenschappelijke visie. Het charter moet zorgen voor de beoogde intense samenwerking op diverse vlakken en waar mogelijk versnellend werken voor diverse lopende projecten, alsook als inspiratiebron dienen voor nieuwe vormen van samenwerking.

Met grote trots stelde gedeputeerde van informatie Sylvain Sleypen het Limburgsymbool in avant-première aan de pers voor. 's Avonds volgde tijdens een theatervoorstelling 'Pas de deux Limbourg' op het Vrijthof in Maastricht de echte lancering. Dat het gedeputeerde Sleypen was die de voorstelling voor zijn rekening nam, verbaast niet. Als echte Maaslander promoot hij sterk de samenwerking met Nederlands Limburg. Het is zijn stokpaardje geworden. Het is dan

ook bekend dat Noord-Limburgers, West-Limburgers en de Truienaars en omstreken minder affectie hebben met Nederlands-Limburg. Volgens de gedeputeerde is het zo dat de band minder sterk is, maar dat ook in deze regio's het Limburggevoel leeft en dat er nood is aan een symbool om dat Limburggevoel een uitdrukking te geven. 'Het Limburggevoel bestaat, dat is de jongste jaren al vaak gebleken', zegt Sleyden. 'Het Limburggevoel is in feite een omschrijving om de verbondenheid met Limburg aan te duiden, een verbondenheid die voor de meeste Limburgers een evidentie is en sterker scoort dan de verbondenheid met het land waarin we wonen. We zijn zo trots op onze Limburgse identiteit en die willen we versterken en uitdragen.' Een eigen symbool is daar volgens de gedeputeerde het ideale middel voor.

Ondanks het feit dat het Limburgsymbool in de provincie Belgisch Limburg meer omarmd wordt en er verwerkt wordt in tal van producties, kennen vele Limburgers aan beide kanten van de Maas het Limburgsymbool dat het Limburggevoel en de liefde tussen beide Limburgen moet vertalen en versterken. Het steunt op het principe van de mond (kus) en het hart, maar het is ook een dubbele L. Dit symboliseert de beide Limburgen. Het logo kreeg een rode kleur, de kleur van de liefde.' Het symbool weerspiegelt de Limburgse mentaliteit. 'Het symbool is vriendelijk en uitnodigend, het is jong en eigentijds, straalt levensvreugde uit. Maar is ook ondeugend, onverwacht en tovert een glimlach op je gezicht.' De gedeputeerde vond er meteen een nieuwe groet bij uit, een variant op de kushand. In plaats van op de hand wordt een kus op de duim en wijsvinger gegeven en deze worden dan gestrekt en vormen een L. Het werd ontworpen door het Communicatie- en Designbureau Vermeulen uit Landgraaf in Nederlands Limburg. Marc Vossen was als Advisor de projectmanager die het hele project van A tot Z aanstuurde, zowel intern binnen het bureau als ook extern. Rob Vermeulen was toen directeur van het gelijknamige Communicatie- en Designbureau Vermeulen.

Het LIMBURGSYMBOL geeft uitdrukking aan deze positieve Limburgse waarden en wil zoveel mogelijk Limburgers aanzetten om hun fierheid uit te dragen.

